

"אם אדם גווע לרגליך, ענייך אינו להצילו אלא להבחין בצבע שפתיו"

עצה לצייר המתחיל, ג'ון ראסקין

האם ביסוד הדוקומנטריזם מתקיים עקרון אוניברסלי של "טוב"? בהנחה שכן; מה טיבו של "טוב" זה? לחליפין, האם הוא בר-תרגום או שמא הוא מנוכר לקריטריונים של "מותר ואסור"? במידה וכן, האם ניתן לקבוע אותם במסמרות? למי יש זכות או "על מי מוטלת החובה לקבוע אותם"? במידה ואין אמת מידה קבועה, איזה ערך, אם בכלל יש כזה, היה ראוי שישמש כערכאה עליונה בשיפוט המוסרי של העשייה והצפייה הדוקומנטריים? אך קודם לכן: האם יש הבדל מהותי בין "מוסר" ו"אתיקה"? במקרה וכן, מדוע הבדל זה הוא מהותי לעניינה של כל חקירה אתית? איך מתקשרות שאלות אלו לבעיית המשבר הפילוסופי של שאלת הסובייקט, מושג האמת ותפקיד השפה בכינון המציאות נבחן שאלות אלו בתהליך בן שלושה שלבים. בראשון, כל תלמיד/ה יכתבו עדות על רגע של משבר או התעוררות אתית שחוו, בהקשר של קולנוע דוקומנטרי. עדויות אלו יוצגו בכיתה. הן ידונו בכוונה לזקק מתוכן את מוקד הפרובלמטיקה האתית. בשלב השני והמרכזי בקורס נלמד על שלוש התיאוריות האתיות הגדולות בהיסטוריה של הפילוסופיה של המוסר: אריסטו (תורת המידות) קאנט (תורת החובה) ומיל (תועלתנות). נעמיד את עקרונותיהן למבחן במתח בין ארבעה רכיבים: (1) הזכות לביטוי אמנותי (חופשי) (2) הזכות לפרטיות (3) חובת נאותות גילוי הדעת (4) זכות הציבור לדעת. כעת נבחן את המשמעות וההשלכות של היחס המורכב בין כל אחד מארבעה רכיבים אלו, בפרקטיקה הדוקומנטרית, על הכרעת פועל המוסר, לפי המודלי של אריסטו, קאנט ומיל. בשלב השלישי והמסכם של הקורס נחזור לדון בעדויות האישיות. נקרא אותן, הפעם, קריאה ביקורתית, מתוך עניין לנסח עמדה (1) ראצינאלית, (2) רפלקטיבית ו-3) מושכלת, ביחס לבעיות האתיות שהועלו בכל אחת ואחת מהעדויות. מכלול העבודה התלת-שלבית הזו יכונה מעתה: "אתיקה של השראה". על יסוד ההשראה ששלושת השיעורים הגדולים של אריסטו קאנט ומיל בהערכת המצב האתי. תכליתה של אתיקה זו כפולה: לברר את מושגי היסוד של השיח האתי בכלל ובקולנוע התיעודי בפרט מתוך עניין לשכלל את כושר השיפוט של פועל המוסר ביחס לכל בעיה דוקומנטרית המתקיימת בו זמנית הן על המסך והן בעולם הריאלי.

Documentary Ethics; Fundamental Considerations The premise underlying this course is that documentary, insofar as it is a mode of thinking and doing-in-the-world, cannot be thought of outside the context of the philosophical discipline of Ethics. It will argued that the inherent intersubjective nature of the documentary act and viewing locates ethical considerations at the heart of any intellectual and practical consideration of how we understand documentary to be: one of 20th century's most combusive projects. In this course we will discuss key ideas by leading documentary thinkers like Nichols, Renov, Winston, Ruby, Pryluck, Butchart, Nash, etc., in mind to establish a theoretical framework that supports a fundamental discussion and analysis of the ethical nature of the documentary enterprise.

פילמוגרפיה

- Berliner, Alan, 2013. "First Cousin Removed". US.
- Broomfield, Nick. 1991. "The Leader, His Driver and the Driver's Wife". UK.
- Buñuel, Luis, 1933. "Las Hurdas", Spain.
- Brodsky Taylor, Irene, 2011, "How to Die in Oregon". US.
- Drew, Robert, 1960. "Primary", US.
- Flaherty, Robert Joseph. 1921."Nanook of the North". US.
- Ivens, Joris. 1930 "Borinage". Holland.
- Maysles, Albert, 1976. "Grey Gardens" US.
- Neasa Ní Chianáin. 2007. "Fairytale of Kathmandu". Ireland
- Poiters, Laura. 2014 "Citizenfour". US.
- Rouch, Jean, and Edgar Morin. 1961, "Chronique d'un été", France.
- Weiseman, Frederick. 1967. "Titicut Follies". U.S.A.
- Wiseman, Frederick. 1970. "Hospital". US.

- אופנק, דוד. ההרוג ה-17, 2007
- אופנק דוד, בלי בושה, 2011
- אלדר, שלומי, "חיים יקרים", 2010
- אלכסנדרוביץ, רענן. "שלטון החוק", 2011
- ברקוביץ, שירלי. "שקרים בארון". 2012
- בן-ארי סיון. "משלוש יוצא אחד", 2013
- לושי, מור הסלילים הגנוזים, 2014
- ערי דניאל ארליך, "החיים על פי אוהד", 2014
- צרור, רינו. "אני ה'", 2015

ביבליוגרפיה

חובה

- אריסטו. אתיקה - מהדורת ניקומכאוס. ג. ליבס. ירושלים ותל-אביב: שוקן, 1985.
- אריסטו. המידות / ספרים א-ב. ירושלים: הוצאת הספרים ע"ש מאגנס, האוניברסיטה העברית, תשס"ב.
- מיל, ג'ון סטיוארט. התועלתנות. ירושלים: הוצאת הספרים ע"ש מאגנס, האוניברסיטה העברית, ירושלים, תרצ"ג.
- קאנט, עמנואל. ביקורת התבונה המעשית. ירושלים: מוסד ביאליק 2001. הקדמה: עמ ז-נב, 52-86
- קאנט, עמנואל. הנחת יסוד למטפיסיקה של המידות. ירושלים: הוצאת הספרים ע"ש מאגנס, האוניברסיטה העברית, ירושלים, תשס"ג.

- Butchart, Garnet C. 2006. "On Ethics and Documentary: A Real and Actual Truth." *Communication Theory* (16):427-452.
- Gross, L., J Katz, and J. Ruby. 1988. "Introduction: A Moral Pause." In *Image Ethics: The Moral rights of Subjects in Photographs, Film and Television*, edited by L. Gross, J Katz and J. Ruby, 3-34. N.Y. Oxford: Oxford University Press.
- Nash, Kate. 2011. "Documentary-for-the-Other: Relationships, Ethics and (Observational) Documentary." *Journal of Mass Media Ethics* 26 (3):224-239. doi: 10.1080/08900523.2011.581971
- Nichols, Bill. 1991. "Axiographics" In *Representing Reality; Issues and Concepts in Documentary*: Indiana University Press. P. 76-103
- Pryluck, Calvin. 1976. "Ethics of Documentary Filming." *Journal of The University Film Association* 28 (1):21-29
- Renov, Michael. 2004. "Charged Vision: The Place of Desire in Documentary Film Theory." In *The subject of Documentary*, 93-103. Minneapolis: University of Minnesota Press
- Winston, Brian. 1988. "Ethics." In *New Challenges for Documentary*, edited by Allan Rosental and Corner John, 181-194. Manchester Manchester UP.
- Winston, Brian. 2000. "The Tradition of the Victim in Griersonian Documentary." In *Image ethics: The moral rights of subjects in photographs, film, and television*, edited by L. Gross, J. Katz and J. Ruby, 34-58. New-York: Oxford University Press.

רשות

- Maccarone, Ellen M. 2010. "Ethical Responsibilities to Subjects and Documentary Filmmaking." *Journal of Mass Media Ethics* 25 (3):192-206. doi: 10.1080/08900523.2010.497025.
- Nash, Kate. 2012. "Telling stories: the narrative study of documentary ethics." *New Review of Film and Television Studies* 10 (3):318-331. doi: 10.1080/17400309.2012.693765.
- Nichols, Bill 2008. "Documentary Reenactment and the Fantasmatic Subject." *Critical Inquiry* 35 (1):72- 89. doi: 10.1086/595629
- Renov, Michael. 2008. "First Person Films: Some Theses on Self-inscription." In *Rethinking Documentary: New Perspectives, New Practices*, edited by Thomas Austin and Wilma De Jong, 39-51. Berkshire: Open University Press
- . 2015. "Documentary and Psychoanalysis: Putting the Love Back in Epistophilia." In *Emodied Encounters*, edited by Agnieszka Piotrowska, 147-157. Hove, East Essex and New York: Routledge.: Routledge.
- 2011 (2006). "Documentary, Contemporary Art and the Ethical Function." *Documentry AvantGarde: A documentry seminar* Faculty of Arts, Tel-Aviv University.
- Thomas, Steve. 2012. "Collaboration and ethics in documentary filmmaking – a case study." *New Review of Film and Television Studies* 10 (3):332-343. doi: 10.1080/17400309.2012.695979.